

ГИЙОМ АПОЛИНЕР ОТМИКА

Превод от френски: Мария Коева, 1985

chitanka.info

На моравата край овощните градини с разцъфнали сливи, опасващи едно босненско село, се виеше „коло“ — буйно хоро, огласяно от песни. Бедрата отмерено се подрусваха; при момците те подскачаха, жилави и тесни, а при момите се полюшваха, тежки и крушовидни, изопващи късите фусти. Песните се носеха — лирични, присмехулни или пък дръзки и в последния случай момите се правеха, че не разбират. Пееше се:

Първият казваше: „Ти си роза“.

Вторият казваше: „Ти си звезда“.

Третият казваше: „Ти си ангел небесен“.

Ала четвъртият ме загледа, без нищо да каже.

От огледалото знам, че не съм ни роза, ни звезда, ни ангел.

От огледалото знам, че и тримата са ме излъгали.

И този, който си замълча, ще бъде моят любим.

За миг хорото се изви в мълчание. Бедрата се движеха, подскачаха, тръпнеха, кършеха се. Циганите и циганките, седнали на крайпътния насип до моравата, подхванаха друга мелодия на китарите си и дружината на играчите запя:

Старият турски бей на Сараево

бе тежък сто и десет оки.

Щерка му тежеше само тридесет

и избяга при сърбите да танцува поседница.

После момците запяха:

Годеницата не беше девствена,

беше като продран чувал...

В този миг отекна див вик:

— Отмика!

Дружина младежи, дотогава спотайвали се в храстите отвъд пътя, вероятно със съучастничеството на циганите, се втурнаха към хорото.

При вика „Отмика!“ всички разбраха, че става дума за традиционната при южните славяни кражба на мома. Отритнатият влюбен, разбрал, че изгората му играе хоро насред ливадата, бе събрал група приятели, за да дойдат и отвлекат горделивката. Ала зле бяха избрали времето. Момите нададоха ужасен писък и се скриха зад момците, сред които може би се намираше облагодетелстваният избраник. Виждайки колко бързо им се оказва отпор, похитителите стреснати застинаха. Бяха само шестима, а хороиграчите — единадесет, и още толкова моми, които шушукаха:

— Това е Омер, шивачът. Исква да грабне Мара.

Омер бе начело на отмикарите — дребен, мургав и як като бик, той цял се тресеше от ярост. Циганите подръпнаха струните на китарите си. Очите на Омер блеснаха. Той пристъпи напред и запя:

*Игра коло, игра коло на двадесет и два.
У том колу, у том колу, лепа Мара игра.
Каква Мара, каква Мара медна уста има...*

Един висок и строен левент, закрильник на момите, го прекъсна:

— Омер, нали знаеш, че в нашия край, ако не знаеш името на момата, или не искаш да я назовеш, я наричаш Мара. Кажи за коя мома извика „Отмика!“, та да се пази.

Омер викна:

— За Мара, щерката на стария Тенсо.

Мара провря хубавата си, изплашена и тъмнокоса глава между своите защитници и каза:

— Омер, не ти желая злото. Достатъчно дълго и по всяко време си пял под прозорците ми. Ала аз никога не съм ти отвърщала. Хубави песни знаеш, но не искам да се омъжа за теб.

Дружинката на хороиграчите се провикна:

— Сбогом, Омер! — и се упъти към селото.

Отмикарите не се противопоставиха на това отстъпление. Ала тъй като циганите на пътя бяха запели „Маркова жалба“, похитителите също затананикаха като оскърбление към хубавата Мара тази пълна с жлъч към жените песен:

*Марко, от жените отърви ни.
Марко, от тез усойници отърви ни.
Марко, от тез уруспии отърви ни.
Марко, от тез мърши отърви ни.
Марко, от тез неверници отърви ни...*

Сетне Омер яростно се обърна към другарите си:

— Като си помисля колко съм я обикалял! Лани много-много не се дърпаше. След хорото приемаше медените курабии, сладките със сливи, пшеничените халви с мас и мед, които ѝ носех. Ала подир туй отиде в града. Там видя италианци, евреи, турци, виенчани и — кой знае? — може би от онези гърци, които мразя и не мога да погледна, без да им покажа петте пръста на дясната си ръка и да им кажа: „Пенде!“^[1], което за тях е най-тежката обида.

Един от отмикарите отвърна:

— Щом познава града, няма лесно да я грабнеш. Пък и баща ѝ се гражданее. Взел е да презира вековните обичаи на нашия народ и може да подаде жалба срещу тебе. Отмиката сурово се наказва, когато има представена тъжба, и той ще прибере дъщеря си у дома със стражари.

Циганите се бяха приближили и протягаха шепи. Бяха красиви, ала мръсни и лукави. Омер им подхвърли няколко пари. Хихикайки, един от тях каза:

— Най-щастливите дни за мъжа са, когато се венчава и когато жена му хвърля топа.

Стара циганка със съсухрено лице измъкна от джоба си дълги черни коси, отрязани чрез измама от някоя бедна гъсарка, задрямала на пасището. С вехт, изпотрошен гребен тя решише тези коси, тъжни като реликва от покойница, и нещо си брътвеше под носа. Вдигна глава и гледайки втренчено Омер, му каза с треперлив глас:

— Защо не грабнеш някоя мома от съседното село, както обикновено се прави? Ако искаш, ще открадна за тебе девойка, чиито

коси ще бъдат по-хубави от тези, които държа.

Ала Омер отвърна:

— Юнаците не крадат, те отвличат. Мара искам аз.

Старицата продължи:

— Ако ми дадеш много пари, ще отвлека Мара за тебе. Ти не си хитър, а моят ум е остър като борови иглички.

Омер размисли, сетне склони на цената, поискана от старицата, даде ѝ капаро и си тръгна заедно с другарите, а циганите, радостни от късмета си, заиграха халиандра под звуците на китарата, като подрипваха и удряха пети в задниците си и с една ръка се държаха за ухото, а с другата — за слабините.

На другия ден Омер не се мярна из селото. Прекара деня си в шев и везмо, седнал по турски. По улиците хората говореха за отмиката и мнозина укоряваха Омер, че е разтурил хорото. Банди, търговецът на свине, заяви, че ако му потрябвал шивач, занапред щял да бие половин ден път, но с Омер нямало да има вземане-даване. Старият и богат Тенсо, овдовявал на два пъти, излезе на улицата и се зарече, че Омер нямало да вземе дъщеря му. Тя вече не излизала от къщи и в случай на насилие бил решен да се отнесе до стражарите. Вечерта старият свещеник влезе в Тенсовия дом. Когато след час излезе, всеки, който го видя, потвърди, че изглеждал твърде разстроен, а заговорел ли го някой, му отвърщал с глас, хриплив от сподавени ридания.

След два дена, към два часа, селото беше почти опустяло, както винаги след пладне. Старият Тенсо страдаше от зъб в своята стая. В кухнята Мара наглеждаше на огъня безотказния цяр против зъбобол: смокини, варени в мляко. В този миг на вратата се потропа. Мара погледна през прозореца и видя някаква стара циганка, която викна:

— Фрайле, фрайле^[2]!

Мара слезе да отвори и старицата ѝ рече:

— Нямах ли нужда от услугите ми, хубавице?

— Откъде идеш? — запита Мара.

— От Бохемия, чудната страна, която трябва да прекосиш, но не и да се застояваш в нея, защото можеш да бъдеш омагьосан, обаян, урочасан.

— Какво умееш?

— Уча на игри и песни. Мога да правя най-завързани магии. Мога да гледам на ръка, на карти. Мога да правя прически, да премахвам косми и дори да възвърна девствеността на кърмачка.

Мара протегна лявата си ръка и каза:

— Виж!

Старата я разгледа и отвърна:

— Скоро ще се омъжиш.

Мара ѝ даде една пара и рече:

— Върви си, старо! Да играя и да пея, мога. Никой още не е разтварял краката ми. Реша се сама и не искам да си махам космите.

Старата се изсмя:

— Поврага! Обезкосмявала съм красиви мюсюлманки в Херцеговина, а също така и християнки. Все повече се харесва чистата кожа, дъще, и снопчетата растителност по скришните места на гладко тяло отблъскват не един мъж, дори и сред християните.

Мара тропна с крак и викна:

— Махай се!

Ала старицата вдигна ръка, дръпна изневиделица косите на Мара и плитките ѝ се свлякоха.

— Виждаш ли, хубавице, че не умееш да се вчесваш. Ще те среща без пари. Обърни се.

Засрамена от избухливостта си, Мара покорно се остави в ръцете ѝ. Старицата извади ножица, но в този миг жилава ръка я сграбчи за гърлото. Бабата извика и изпусна ножицата, която издрънча върху плочника. Мара се обърна и с един поглед обхвана ножиците, отворени на земята, и свещеника, стиснал циганката за гушата. Омер, комуто старицата бе обещала да задържи Мара на портата, за да може той да я грабне, идеше тичешком. Когато го забеляза, Мара изписка, блъсна вратата и дръпна резето. Омер се спря отчаян и прошепна:

— Късно идвам!

В този миг стадо прасета излезе иззад ъгъла, Късокраките и дребнооки животни ровеха със зурли, грухтяха и се валяха в калта, сумтяха и квичаха. Подир мръсно розовото пъпleshо стадо идеше

Банди, размахал тояга, с която подкарваше прасетата, като се кълчеше и си подсвиркваше. Виждайки Омер, Банди заканително вдигна тоягата си към шивача. Ала свещеникът му извика:

— Ей, Банди, остави Омер, аз ще му видя сметката. Я по-добре се справи с тая баба, дето искаше да открадне косите на Мара.

Свещеникът пристъпи към Омер, хвана го за ухото и го повлече след себе си. Старицата тичаше в обратната посока, прасетата я сподиряха отблизо, ситнеха забързано, подрипваха и въртяха завитите си опашчици. С няколко скока Банди я настигна и ѝ дръпна хубав пердах, но с това не забави много бягството на циганката. Тичайки, тя надаваше писъци, сипеше клетви и бълваше гнусни ругатни...

Свещеникът отведе Омер за ухото чак до презвитерския дом. Там най-сетне го пусна и заговори:

— Омер, ти срамиш селото. Искаш да грабнеш мома, която не те иска. Лошо е да подлъжеш девойка, синко!

Омер възрази:

— Не искам да я подлъжа, искам да се ожения за нея. Какво, като не ме иска? Нима мъжът трябва да зачита волята на жените, които плачат, когато си искат, и се смеят, когато могат?

Свещеникът го изслуша, разнежен.

— Това е друго. Омер, чедо мое, значи, намеренията ти са чисти... Искал ли си я от баща ѝ?

— Да! — извика Омер. — Тенсо се зарече, че щерка му няма да бъде моя. Но аз искам да се ожения за Мара. Така или иначе, вие всичко знаете. Вчера сте седели повече от час у тях.

— Да! — отвърна свещеникът. — Знам за случилото се. Ала и аз като Тенсо си помислих, че като не можеш да вземеш Мара за жена, искаш да я откраднеш, за да я обезчестиш и изоставиш.

— Нима старият Тенсо дотолкова не тачи обичаите ни — каза мрачно Омер, — та да ми откаже дъщеря си, ако отмиката бе успяла и бях грабнал Мара от хорото?

— Уви! — рече печално свещеникът. — Уви! Но ти, Омер, нима дотолкова не тачиш народните веселия, та отиваш да разтурваш хорото, нашия национален танц, и да викаш „Отмика!“, докато то се вие?

— Мислех, че за свещениците танците са грях.

— Как така?... Наистина, някои вярват, че танците са дело на сатаната. Аз обаче споделям мнението на отец Спангенберг, който през 1547 година е проповядвал, че танците са хубаво нещо, тъй като на сватбата в Кана Галилейска се е танцувало и даже Исус може би е танцувал тогава. Но какво стори ти, Омер! Какво бе намислил, след като не успя с отвличането от колото! Аз всичко отгатнах. Наговорил си се с дяволско изчадие, безчестно същество, обладано от демони, с циганка — крадла на коси.

— Дано дяволът преспи с нея! — каза Омер. — Тя ме тласна към подлост. Ала как сега Мара да стане моя? Тя вече няма да излиза, освен с придружител, за да ходи на служба в черквата. Казват, че старият Тенсо искал да се мести в града. Принуден съм да прибегна към хитрост.

Свещеникът размисли:

— Не, не можем да разчитаме на стария Тенсо. Мара иска да се задоми в града. Клети Омер, откажи се от отмиката, разлюби Мара. Ожени се за друга.

— Никога! Мара искам!

В този миг минаха деца и дойдоха да целунат ръка на свещеника. Когато си тръгнаха, той се усмихна:

— Омер! Мястото на Мара в черквата е вдясно от вратичката.

Омер трепна:

— Ама... нали е грях... отвличане в черквата... по време на служба...

— На твое място бих сторил този грях, Омер. Бъди юнак, но поискай прошка от бога преди и след това. Ще ти дам опрощение, когато дойдеш на изповед.

Омер сякаш се колебаеше:

— Ами... стражарите...

— Бъди юнак, Омер, небето няма да те изостави. Аз те благославям.

Той го благослови усмихнат и изчезна зад портата на презвитерския дом. Омер за миг се взря в земята, почеса се по главата, широко се прекръсти и се върна в шивачницата си. Мръкваше се. Той

запали лампата по-рано от обикновено. Извади разни топове плат и скрои две дрехи — една мъжка и една женска. Сетне, преди да седне по турски и да почне да шие, се прекръсти и прошепна:

— Отче наш, който си на небесата, да дойде твоето царство и отмиката да успее...

Следващата неделя бе хубав безоблачен ден. На площада пред черквата се бе разположил един от онези люде, които обикалят с грамофони по селата. За да даде сам пример, той бе поставил в ушите си две от фуниите на уреда и подканваше минувачите да сторят същото срещу десет крайцера. Децата го бяха наобиколили и го гледаха. Скупчените по-далече мъже говореха за снощната игра на кегли. Няколко жени бърбеха и плетяха. Една от тях, стара и беззъба, наричана Унгарската корона, защото бе приведена като кръста над короната, изобразена на унгарските монети, заяви:

— Да знаете, че Омер ще вземе Мара! Когато един мъж zalюби жена, нищо не може да се направи — ще бъде негова и ще трябва да го обикне.

В този миг камбаната удари за служба и на площада се появи Мара подръка със стария Тенсо. До тях крачеха Банди, свинарят, горд и достолепен, и левентът, който на поляната се бе опълчил срещу Омер. Те влязоха в черквата, която скоро се изпълни с всички жители на селото, празнично нагиздени. Според обичая мъжете застанаха от едната страна, а жените — от другата. Омер също бе дошъл със своите другари. Мара го зърна в дъното на черквата и отбеляза, че е богато облечен. После го видя да излиза с приятелите си. Богослужението започна.

Докато се четеше Евангелието, всички станаха на крака. Изведнъж вратичката, до която бе застанала Мара, се отвори и се появи Омер, който грабна девойката, вдигна я на ръце и мигом избяга. Жените се разпищяха и се втурнаха към мъжете, откъдето се разнасяха гръмки ругатни. Старият Тенсо и неколцина момци, сред които Банди, се втурнаха към изхода, за да догонят похитителите. Ала старият свещеник се обърна към тях и извика от олтара:

— Спрете, безбожници! Спрете!

При гласа на своя духовен пастир мъжете спряха изумени. Само старият Тенсо излезе. Свещеникът продължи:

— Как така? Нима вие, безбожници такива, ще пропуснете църковната служба, защото някакъв момък отвлича мома, за която иска да се жени?

Разнесе се шепот. Свещеникът продължи по-гръмко:

— Нима отмиката не е наш древен обичай?

Тогава се чуха одобрителни възгласи и всички се върнаха по местата си, докато старият свещеник им думаше:

— Как ще спасите душите си — като преследвате отмикарите или като присъствате на богослужението? Омер и приятелите му ще пропуснат службата, това засяга техните души. Но нима искате вие духовният ви пастир да довърши църковния обред само пред жени? Грешници, сатаната е открил тази нова хитрост, за да ви въведе в смъртен грях! Днес няма да държа друга проповед. Уповавайте се богу и се разкайте. Дано той ви прости.

— Амин — додаде с пресеклив глас старата Унгарска корона.

Свещеникът се обърна и сред поучително мълчание продължи четенето на Евангелието. Старият Тенсо скоро се върна, като се вайкаше. Жените посрещнаха завръщането му с приглушен смях.

След службата на площада отново се образуваха групички. Старата Унгарска корона се застъпваше за Омер и казваше, че отмиката решава въпроса и че старият Тенсо ще трябва да се примири. Момите разправяха, че Омер е юнак. Момците му завиждаха, отбелязвайки, че Мара е много хубава мома. Банди и други младежи бяха тръгнали да издирят свърталището на отмикарите.

След края на службата старият Тенсо се отправи към дарохранителницата. Свещеникът сваляше църковните си одежди. Засмя се, като видя Тенсо да влиза. С хитро изражение селянинът му рече:

— Вие, нашият пастир, сте навели Омер на тази мисъл. Знам си аз. Със стари схващания сте вие. Ала схващанията, на които аз съм привърженик, се ползват от закрилата на стражарите и Мара ще се върне при мен жива или мъртва.

Свещеникът се усмихна:

— Не си прав, Тенсо. Ти сам си взел чрез отмика първата си жена, с която ще бъдеш на небето — ако отидеш там.

— Бог да я прости — прекъсна го Тенсо. — Зле съм сторил.

— Добре тогава — отвърна свещеникът, — но ти знаеш, че една мома не остава недокосната, когато е във властта на млад момък. Какво ще правиш, ако дъщеря ти забременее? Никой няма да поиска да се ожени за нея — това също е градско схващане. Ами детето, което ще се роди, какво ще правиш с него? Пък и Мара не мрази Омер, както тя твърди. Напротив, каза ми, че го харесвала, но предпочитала да се задоми в града и да стане госпожа. Утре Мара ще бъде луда по Омер. Не ще откаже да се омъжи за него. Ти си богат, ожени младите, а после им уреди някоя хубава търговийка в града. Така Мара ще може да стане госпожа и желанията ѝ ще бъдат преизпълнени. Но заради спасението на душата си, помни своята собствена младост. Тачи отмиката — свещената кражба на нашия народ.

Старият Тенсо се подвоуми, покашля се и накрая се разхлипа, като се вайкаше несвързано:

— Ах, да... отмиката... отмиката... Първата ми жена, моята Ниера... Майката на Мара... Моята Ниера, която ще ми бъде другарка на небето... дай боже. Да, трябва да се вземат... хубава сватба ще бъде...

И свещеникът изпроводи Тенсо до черковните двери с думите:

— Да, хубава сватба ще бъде! Премениите са вече готови. А после ще бъдеш щастлив, стари Тенсо, че си оженил дъщеря си за човек от твоето тесто. По-късно ще можеш кротко да заспиш в мир с бога, а внуците ти — и те от твоето тесто — ще идват да се молят на гроба ти, засаден с розмарин.

На мегдана бяха дошли циганите и дрънкаха на китара. Момите и момците извиха хоро и старата Унгарска корона заигра с тях.

Пееха:

*Трябва да се вземат, трябва да се вземат
защото след отмика момата е трудна.
Трябва да се вземат, Тенсо, или да я убиеш...*

Старият Тенсо погледа хорото, сетне и той взе, та се хвана на него. Подрусуваше игриво задник и припяваше:

Трябва да се вземат...

[1] Пет (гр.). — Б.пр. ↑

[2] Госпожице (изопачен немски). — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.